

poprzedni nr J-219

FUNDACJA GENERAL ELŻBIETY ZAWACKIEJ
Archiwum i Muzeum Armii Krajowej
Pole
87-100 Toruń, ul. Pomorska 348, tel. 22 186
e-mail: fundacja@zakawacki.pl
NIP 66 10 23 127, KRS 000 000 000 000 000 000 000 000
Nr r-ku 82 1090 1506 0000 0000 5002 0244

X 10
EJ

TECZKA

BRAT

TADEUSZ GRZECHOWIAK

01-855 WARSZAWA

Pomorze

AK Piła

++

Grzechowiak Wacław

ps. „Walter”

J-219/828 Pom.

**SPIS ZAWARTOŚCI
TECZKI**

Gzzechowiak Wacław.....

I: N-2191828 Pom......

Pomocze A.K. Gita.....

I./1. Relacja *k. 2 s. 1-3*

I./2. Dokumenty (sensu stricto) dotyczące relatora —

I./3. Inne materiały dokumentacyjne dotyczące relatora —

II. Materiały uzupełniające relację *k. 1 s. 1*

III./1. Materiały dotyczące rodziny relatora —

III./2. Materiały dotyczące ogólnie okresu sprzed 1939 r. —

III./3. Materiały dotyczące ogólnie okresu okupacji (1939-1945)

III./4. Materiały dotyczące ogólnie okresu po 1945

III./5. Inne ...

IV. Korespondencja

.....

.....

.....

V. Nazwiskowe karty informacyjne *k. 2*

VI. Fotografie *dwie ikomografii*

1/1. Relacja - Gzechoniak Wacław:

1. Relacja Tadeusza Gzechoniaka o mieszkającym bracie - Gzechoniaku Wacławie, mpis, omys. k. 1 s. 1-2
2. Jakubowski Jolenta, biogram Wacława Gzechoniaka, mpis, omys. k. 1 s. 3

B. Relacja o nieżyjącym członku konspiracji

M-219
I-1989

Wacław GRZECHOWIAK - urodzony 6 września 1919 w Poznaniu - Czerwonak, zmarł 1 maja 1947r. w Czarnkowie. Ojciec Franciszek Grzechowiak St. posterunkowy policji państwowej na przejściu granicznym w Czarnkowie /dawniej woj. poznańskie/, do rozpoczęcia II wojny światowej. Z wybuchem wojny zostaje skierowany do ochrony ewakuowanych rodzin urzędników państwowych, skierowanych w głąb kraju /Wołyń miejscowość Kowel/ tam wzięty do niewoli. Zginął w 1940r., brak szczegółowej daty i miejsca śmierci. Przepuszczalnie z dużym prawdopodobieństwem zginął w obozie Ostaszków - ZSRR.

Był powstańcem wielkopolskim walczącym na froncie północnym. Matka Magdalena Grzechowiak z domu Lewandowska - bez zawodu przy mężu, zmarła w 1924r. w Dziembowie pow. Chodzież.

Szkołę powszechną i jedną klasę gimnazjum humanistycznego oraz szkołę zawodową kończy w Czarnkowie. W 1938r. kończy naukę zawodu w Czarnkowie jako piekarz- cukiernik. Na początku roku 1939 podejmuje pracę w piekarni /nazwiska właściciela już nie pamiętam/ w Ujściu, gdzie pracuje do wybuchu wojny i z tą też bierze udział w działaniach wojennych oddziału przysposobienia wojskowego i straży granicznej na odcinku Czarnków - Ujście - Chodzież. Tam też dostaje się do niewoli i zostaje umieszczony w obozie jeńców w Pile /Schneidemühl/.

Na początku 1940r. zostaje skierowany do pracy w charakterze piekarza w Pile /osiedle bydgoskie/. W tym miejscu i w tym charakterze pracuje do końca okupacji. Właściciel piekarni był wyższym funkcjonariuszem gestapo, który po roku przekazał prowadzenie tej piekarni bratu.

Po wojnie brat przenosi się do Trzcianki gdzie również prowadzi piekarnie do m-ca marca 1947r. Już ciężko chory wraca do rodziny w Czarnkowie, gdzie w końcu kwietnia 1947r. umiera i na tamtejszym starym cmentarzu jest pochowany.

Stan rodzinny w/w to : siostry Stanisława Cielusek ur. 8.11.1913 w Swarzędzu k.Poznania, zmarła 2.4.1976 w Wieleniu. siostra Anna Kluczka ur.16.07.1916 w Poznaniu - Czerwonaku, zmarła 16.12.1980 w Szczecinie. Brat Tadeusz Grzechowiak ur.30.06.1927 w Kaczorach zamieszkuje w W-wie prawnik administracji obecnie na emeryturze, brat Edmund Grzechowiak ur. 16.11.1928r. w Piłce pow. Czarnków, zmarł 19.07.1968 w Czarnkowie z zawodu mechanik.

Data i okoliczności wstąpienia brata do organizacji konspiracyjnej nie są mi bliżej znane. Prawdopodobnie na przełomie roku 1940-1941 uczestniczył w siatce wywiadu ZWZ/AK w Pile i dalej do końca okupacji. Ponieważ współuczestniczyłem w pewnych jego pracach, z tą mogę określić jego graniczne okresy. W pracy stosował zasadę że im mniej się wie

1/1/2

tym mniejsze ryzyko dekonspiracji. Nie tolerował też żadnych zbędnych pytań i wyjaśnień.

W czasie jego choroby w 1947r. próbowałem kilkakrotnie sprowadzić rozmowę na jego działalność okupacyjną, niestety bez skutku. Twierdził że o okresie okupacji należy zapomnieć a obecnie nie mamy sprzyjającego klimatu żeby do tych spraw wracać. Działalność urzędów bezpieczeństwa w tym okresie potwierdziła w pełni obawy brata.

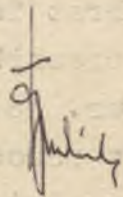
Z perspektywy lat nurtuje mnie sprawa której wyjaśnienie jest już prawie niemożliwe. Brat przed wojną w 1938r. kończąc naukę zawodu /egzamin czeladniczy/ miał propozycję pracy w swoim zawodzie na miejscu w Czarnkowie jednak tych propozycji nie przyjął. Podjął natomiast pracę w Ujściu n/Not w miejscowości nadgranicznej /23 km od Czarnkowa/ w bliskim sąsiedztwie Pily.

W okresie nauki zawodu u mistrza p. Śliwińskiego, brat mieszkał w Czarnkowie przy ul. Kościuszki 3. W tym samym domu na I piętrze mieszkał St. sierżant straży granicznej p. Tritt prowadzący sprawę kontrwywiadu. Znajomość ich jest więcej niż pewna. Ponadto sprawy przysposobienia wojskowego i organizacji "Strzelca" w Czarnkowie prowadził por. Orzechowski z którym brat miał dość ścisłe kontakty. Tu też prawdopodobnie nastąpiły pierwsze kontakty i oferty do pracy w konspiracji. Po wojnie nie udało mi się ustalić adresów tak jednego jak i drugiego.

Pila jako ośrodek była ciekawym miastem, posiadając silny garnizon wojskowy, lotnisko wojskowe i przemysł lotniczy/FEA Werke/, dając możliwość prowadzenia penetracji agenturalnej i taka działalność też była prowadzona. Trudno jest mi ocenić w jakim zakresie i jak głęboko prowadzony był wywiad agenturalny tej placówki i jakie uzyskiwała wyniki. To samo dot. składu osobowego tej placówki.

Nie jest mi znany również kryptonim komórki wywiadu jak i pseudonim mego brata. Potocznie używał określenia "Walter".

Do powyższej relacji załączam zdjęcie brata z okresu okupacji, prawdopodobnie z roku 1943 z przed pomieszczenia piekarni w Pile.

do nr. 4

10/11/3

GRZECHOWIAK Wacław ps. "Walter" /1919-1947/, wywiadowca AK.

Urodzony 6 IX 1919r. w Poznaniu, ^{syn} ~~jak~~ syn Franciszka i Magdaleny. Ukończył w Czarnkowie ^(Pow. Zita) jedną klasę gimnazjum humanistycznego oraz szkołę zawodową zdobywając zawód piekarza-cukiernika. Następnie podjął pracę w Ujściu n/Notecią.

Uczestniczył w kampanii wrześniowej jako żołnierz straży granicznej. Dostał się do niewoli i przebywał w obozie jenieckim w Pile. W 1940r. został skierowany do pracy w pilskiej piekarni i tam pozostał do końca wojny. Brak bliższych danych o dacie i okolicznościach wstąpienia do konspiracji. Wiadomo, że jeszcze przed 1939r. utrzymywał kontakty z funkcjonariuszami straży granicznej oraz członkami "Strzelca" w Czarnkowie. Na pewno od końca 1940r. uczestniczył w pracy siatki wywiadowczej ZWZ w Pile.

Po zakończeniu wojny przeniósł się do Trzcianki, gdzie prowadził piekarnię. Nie był represjonowany. W 1947r. ciężko chory powrócił do rodzinnego Czarnkowa. Zmarł 1 V 1947r.

Ojciec, powstaniec wielkopolski, posterunkowy policji państwowej w Czarnkowie, zginął w 1940r. prawdopodobnie w ZSRR /Ostaszków/. Brat Tadeusz uczestniczył wspólnie z Wacławem w ~~działaniach~~ wywiadzie ZWZ.

AP AK, T.: Grzechowiak W., Grzechowiak T. /relacja brata/

Jolanta Jakubowska

II. Materiały uzupełniające relację
- Głuchoniemiaki Wacław:

1. Jolanta Jakubowska, program „Głuchoniemiaki Wacław”, [w:] 500 lat biograficzny konspiracji pomorskiej 1939-1945, Toruń 2001, z. 5, s. 62-63, kserokop. k. 1 s. 1

Grzechowiak Waclaw ps. „Walter” (1919–1947), wywiadowca ZWZ–AK w Pile. 1/1

Urodzony 6 IX 1919 r. w Poznaniu; syn starszego posterunkowego Policji Państwowej na przejściu granicznym w Czarnkowie Franciszka i Magdaleny z d. Wielebskiej. Ukończył w Czarnkowie, pow. Piła jedną klasę gimnazjum humanistycznego oraz szkołę zawodową, zdobywając w 1938 r. zawód piekarza-cukiernika. Na początku 1939 r. podjął pracę w Ujściu n. Notecią, gdzie pracował do wybuchu wojny.

Uczestniczył w kampanii wrześniowej 1939 r. w oddziałach PW i straży granicznej na odcinku Czarnków–Ujście–Chodzież. Dostał się do niewoli i przebywał w obozie jenieckim w Pile.

W 1940 r. skierowano go do pracy w pilskiej piekarni, której właścicielem był wysoki funkcjonariusz gestapo. Tam pozostał do końca wojny. Brak bliższych danych o czasie i okolicznościach wstąpienia do konspiracji. Wiadomo, że jeszcze przed 1939 r. utrzymywał kontakty z funk-

cjonariuszami Straży Granicznej oraz członkami „Strzelca” w Czarnkowie. Jesienią 1941 r. wprowadził do konspiracji swego brata Tadeusza Grzechowiaka. „Walter” gromadził materiały wywiadowcze, m.in. o próbnym lotach niemieckiego samolotu transportowego „Gigant”, produkcji samolotów i ich typów. Na pewno od końca 1940 r. uczestniczył w pracy siatki wywiadowczej ZWZ–AK w Pile. Włączał do wywiadu jeńców obozu i starał się o ich zatrudnienie poza jego terenem.

Po zakończeniu wojny przeniósł się do Trzcianki, gdzie prowadził piekarnię. Nie był represjonowany. W 1947 r. ciężko chory powrócił do rodzinnego Czarnkowa. Zmarł 1 V 1947 r.

Ojciec, powstaniec wielkopolski, posterunkowy Policji Państwowej w Czarnkowie, zginął w 1940 r. prawdopodobnie w ZSRR (Ostaszów). Brat Tadeusz uczestniczył wspólnie z Waclawem w wywiadzie ZWZ–AK.

APAK, T.: Grzechowiak W., Grzechowiak T. (rel. brata).

*Słowa: Jolanta Jakubowska, Pomorskiej
1955-1945, Tom 2001, 2.5*

Jolanta Jakubowska

T: M-2 19/828 Som.

Somone

Grochomiale Wacław

V. Marty informacyjne
K. 2

++
1947 Gmach wiało Wactaw
nr 19 19

KO Pita
PK 1

był przez całą okupację zof. muzeum PK
w kamieniu wypracowany w Pale, które tam
obrotowa bez strat w czasie
inf brata Tadeusza Gmach wiało
komunikaty 01-355 Wiało, ul W Czerwony 2/2
t. 01-01-59

27

21

Piła
200
Zwz-AK
Pomorz
2)

+ GRZECHOWIAK Wacław

ps. „Walter” 1919 - 1947.

wywiadowca Zwz-AK w Piła

1939 Kampania wrześniowa Oddział

WP, straż granicznej na odcinku

Czarnków - Chodzież. Wywiad -

próbne loty niemieckiego samolotu

Relacja Jolanta Jakubowska „Gigant”

Zob.

Słownik Biograficzny Konspiracji
Pomorskiej 1939-1945 części 5

Fundacja „Archiwum Pomorskie AK”

Torun 2001

DRuk
2003

str 62, 63

GRZECHOWIAK WACŁAW

Teczka do akt 1824-331 BN-73/7385-07

Spółdzielnia Inwalidów „SWIT” Prabuty ul. Wojska Polskiego 20 a, tel. 60, 69